

David Picard

Tourism, Magic and Modernity – Cultivating the Human Garden

“New Directions in Anthropology”, Volume 32, Bergham Books, New York – Oxford 2011, 189 pages, ISBN: 978-0-85745-201-6

Knjiga Davida Picarda, antropologa iz Centre for Research in Anthropology (CRIA), New University of Lisbon, Portugal, “Tourism, Magic and Modernity – Cultivating the Human Garden”, etnografska uporišta ima u autorovoj disertaciji iz antropologije, obranjenoj 2011. godine na University of La Reunion. Od tada, Picard je etnografske teme raspravljao i o njima promišljao u svojim brojnim teorijskim raspravama, u kojima je rezultate svojih istraživanja interdisciplinarno “provlačio”, sagledavajući ih u novo nastajućim područjima istraživanja turizma. Tako se, primjerice, usredotočenije bavio analizama i utjecajima osjećaja koji se “rađaju” u turistima tijekom i nakon njihovih putovanja, potom odnosom turista, turizma i fotografije, odnosno “uramljenim” svjetovima turista, kao i ulogom i važnosti festivala u turizmu i društvenim promjenama. Premda predmetna knjiga predstavlja zasebno akademsko djelo, neke njezine dijelove, prije svega pojedine rezultate etnografskih istraživanja, autor je predstavljao na akademskim konferencijama, ili ih je koristio kao građu u pojedinim znanstvenim člancima, odnosno poglavljima knjiga.

Način na koji je knjiga “Tourism, Magic and Modernity – Cultivating the Human Garden” pisana je forma reportaže što je neobično za jednu antropološku knjigu, odnosno etnografsku monografiju. Međutim, naprotiv, upravo takav stil knjizi je dao čitljivost i privlačnost u odnosu na druge knjige slične tematike. U poglavljima je usredotočenost na pojedine društvene sudionike koji su uključeni u različita područja turizma na otoku La Reunion u Indijskom oceanu, gdje je i prikupljena većina građe, koju autor koristi u svojoj knjizi, temeljem koje oblikuje svoje analitičke priče. Podaci su prikupljeni klasičnim etnografskim metodama (dugogodišnjim aktivnim sudjelovanjem u promatranjima i aktivnim uključivanjem u život društvenih sudionika, te u okolnosti u kojima privređuju), semiotičkim i povijesnim istraživanjima različitih kulturnih “proizvoda” (politika, strateških planova, umjetničkih djela, priča,...) i povijesti života temeljenih na razgovorima, povijesnim studijama i biografskim istraživanjima.

U svojoj knjizi Picard se bavi istraživanjem dviju glavnih ideja. Jedna se odnosi na vezu između “magičnog” i suvremenog, te kako se one manifestiraju, prije svega, na području turizma, i u prvom poglavlju raskriva njihove teorijske probleme. Tako ističe da antropologija još uvijek nije protumačila kako se osobno iskustvo turističkih putovanja odnosi prema općim, uobičajenim slikama i pričama turističkih atrakcija, posebno prema onom “magičnom”, niti je objasnila kako turizam pomaže turistima da se izgrađuju kao “moderni subjekti”. Upravo prvo poglavlje ima čvrsto uporište u sustavnom promatranju putovanja turista po otoku La Reunion i analizira njihov odnos prema mjestu i doživljajima koji su im se dogodili na njihovom putovanju, o tome što njima samima, osobno, kao turistima znači turizam, te što im on predstavlja na “apstraktnoj razini”. U tom smislu, prvo poglavlje drukčije je od ostalih poglavlja knjige u kojima se autor usredotočio na promjene koje turizam donosi u različitim društvenim kontekstima na otoku La Reunion. To je važno, jer predstavlja spoznajno uporište na kojem se može tumačiti kako se “magično” odnosi prema najvećim paradigmatama suvremenog razmišljanja – ljepoti, istini, božanskom, slobodi, i ostalome, kao i načinima, oblicima društvenog života zahvaćenih turizmom, posebno na jednom tropskom otoku. U preostalom dijelu knjige, Picard se usredotočio na izazove suvremene ontologije magičnog, društvenog života i samo-razumijevanja stanovnika otoka La Reunion. Upravo slučaj tog tropskog otoka pružio je dobar temelj za istraživanje naprijed spomenutih izazova, posebno sa stanovišta kako su zapadnjačke kulture, i povijesne mijene, predočivale raj kao otoke poput La Reuniona, kao raskošne tropske vrtove. Međutim, upravo razvoj s jakim utjecajem zapadnjačkih razvojnih politika, ekspanzija turističkih infrastruktura i prostorne intervencije, zapravo su “re-tropizirale” zapadnjački model kakav treba biti tropski otok i kako ga se doživljava. Takve situacije utječu da stanovnici tropskih otoka imaju malo mogućnosti utjecanja na to kakvu integraciju u globalnu turističku ekonomiju žele.

Druga ideja o kojoj raspravlja Picard u svojoj knjizi je ona o “globalno kultiviranoj državi”. Uporište joj nalazi u dugogodišnjim i široko rasprostranjenim praksama kontemplativnog vrtlarstva, odnosno kultiviranja minijaturiziranih modela svijeta, koji zazivaju i upućuju na to da je riječ o idejama kozmosa, i one kao takve postaju načini međunarodnih politika, a posebno razvijanja turizma. Picard poriče da je bilo koje naseljeno mjesto, bez obzira je li riječ o otocima, regijama, pustinjama, gradovima, itd., kultivirano putem post-nacionalnih oblika vlasti. Ti su prostori kultivirani kao živi u okviru globalne modernosti, zazivajući velike modernističke paradigme ljepote, prirode i vremena. Oni se preoblikuju u velike kultivirane “ljudske vrtove”, s turizmom kao posebnim oblikom suvremenog svjetskog sustava i novim poretkom u kojem se sreće, zabavlja, živi globalna srednja klasa. Kroz prizme različitih društvenih aktera otoka La Reunion i mijenjanje okružja u kojemu žive, središnja poglavlja knjige istražuju kako se modeli i logika “kultiviranja države” implementiraju na otok, kako kreiraju/izazivaju konflikte suprotstavljajući kulturne prakse i estetiku svakodnevnog života, kako generiraju nove oblike isključivanja i uključivanja, i kako integriraju otok i njegovo stanovništvo u okvire globalnog modernizma/suvremenosti. Upravo u ovom kontekstu, premda na drukčije načine, kultiviranje i ovdje ima vrlo važnu ulogu u smislu komuniciranja slike

reda i sudjelovanja, te privlačenja turističkih stranaca, što postaje način društvenog sudjelovanja unutar lokalnog društvenog života.

Poglavlja dva i tri raspravljaju procese estetskog preoblikovanja, društvene i moralne procese na način da ružno postaje lijepo, kako otok La Reunion i otočani iskustavaju u turističkoj kontaktnoj zoni. U poglavljima tri i četiri autor se usredotočuje na kulturnu logiku realizacije “magičnog” i “lijepog”, te na počesto izmišljene posljedice gostoprimstva na La Reunionu. Poglavlje četiri proučava posljedice ljubavi u kontekstu interkulturnih kontakata, borbe i izazove, kao i nove oblike društvenog života koje se iz toga generiraju. Poglavlje pet bavi se sličnim odnosima, ali na široj institucionalnoj razini: u njemu se prati razvojni turistički projekt mjesta kojega provodi skupina mještana, koji se suočavaju s izazovima francuske politike okoliša i primjerima prostornog planiranja. U poglavlju šest dalje se proučavaju primjeri koji proizlaze iz naprijed spomenutih specifičnih tipova kontaktne zone, a ovdje je riječ o različitim prirodnim primjerima i prijedporima između različitih dionika uključenih u projekt preoblikovanja otočnog koraljnog grebena u prirodno zaštićeno područje. Sedmo poglavlje raspravlja o načinima pregovaranja ekonomskih i socijalnih problema, koristeći alegoriju lokalnog festivalskog događaja, ukidanje ropstva, kao načina izražavanja stavova lokalnog stanovništva o recentnim promjenama koje su ih zahvatile, kao i o onima koje se tiču turizma. Naposljetku, osmo poglavlje vraća se na inicijalne pretpostavke o turizmu tropskih otoka i pitanju kakvu vrstu društva na globalnoj razini generira takav oblik turizma. U tom poglavlju razvija se cjelovitija ideja o “globalno kultiviranoj državi” kao političkom obliku upravljanja i kultiviranja velikih naseljenih/nastanjenih prostora poput “humanih vrtova”.

Picardova knjiga vrijedan je i zanimljiv doprinos drukčijem sagledavanju turizma i etnografije turista, temeljena na njegovom dugogodišnjem istraživanju turista i turizma, odnosno društveno-političkih događanja na otoku La Reunion. U njoj je Picard vješto prožeo svoju istraživačku strategiju temeljenu na promatranju/proučavanju s bliskošću lokalnih stanovnika i turista, što ga je učinilo aktivnim sudionikom života ljudi koji su ga okruživali i/ili bili predmetom njegovog profesionalnog zanimanja. Ova knjiga vrlo je prijemčiva, kako zbog stila pisanja u formi “duge reportaže”, tako i zbog svog predmeta – turizma. Turizam je tema koja je razumljiva većini čitatelja, on je nešto vrlo familijarno s njihovim životima kao što su, primjerice, film, televizija ili, pak, popularni sportovi. Knjiga raskriva i autorov intelektualni ekleticizam koji se oslanja na zanimanja za brojna druga fundamentalna područja unutar i izvan antropologije, i pokazuje da su njegovi izvori vrlo široki, primjerice, klasična i suvremena europska i američka antropološka literatura, ali i internet, što je primjereno interesu njegovog istraživanja, dakle turizmu. Svoja iskustva Picard “izvlači” i artikulira s brojnih drugih srodnih područja kao što su povijest, kulturni studiji, sociokulturna antropologija, ekologija, i drugi.

Središnja tema knjige je magično, magičnost tropskih otoka, a Picard pojačava nazočnost magičnog u suvremenom i želju čovjeka za magičnim kako bi nabrajao probleme modernizma. Picard je izabrao vrt kao glavnu metaforu koja reflektira

turizam i otočni život. Upravo je vrt, kao metafora kultiviranog stupnja u kojem se događa život i međukulturni kontakti, izvrstan primjer održivog razvoja, koji postaje središnje mjesto današnjeg proučavanja razvoja turizma. Vrt je, također, i mjesto prijepora između prirode i ljudi, on je minijaturna verzija vanjskog svijeta nastala estetskom manipulacijom i primjenom magičnog kako bi ljudi uspostavili ljepotu i stabilnost svojih života i društva. Vrt je, naposljetku, metafora za ljudsko društvo, kultivirane ljude, a u tropskom vrtu otoka La Reunion, kako je pokazao Picard, kreolska kultura kultivirana je kao vrt suvremenog turizma.

Damir Demonja